

GYEREKJÁTÉKOK NÉMETLUKAFÁN ÉS SZIGETVÁRON AZ 1950-ES ÉVEKBEN

Kisgyerekekkel játszották 2-3 éves korig a felnőttek vagy idősebb testvérek a következőket.

Süti, süti pogácsát

Összeütögették a gyermek kezét a vers ütemére:

Süti, süti pogácsát

Papának, mamának

Isten bogarának.

Süti, süti pogácsát

Papának, mamának

Meg a kisfiának /kislányának/.

-.-

Gyorsan, gyorsan falura

A gyermek egyik karját előre-hátra mozgatták, mintha sietne, közben mondogatták a kis versikét:

Gyorsan, gyorsan falura,
Falura, városba.

Természetesen ezt is többször ismételték addig, amíg kisgyerek meg nem unta a játékot.

-.-

Elment vadászni

A gyermek ujjait egyenként megfogták és mondták hozzá a versikét:

Hüvejkujj - Ez elment vadászni.

Mutatóujj - Ez meglőtte.

Középsőujj - Ez hazavitte.

Gyűrűsujj - Ez megsütötte.

Kisujj - Ez a picike mind megette.

Majd a gyermek tenyerébe köröket rajzoltak egy másik versike mondása közben:

Kerekecske, gombocska,

Itt szalad a nyulacska.

Utána megcsiklandozták a gyermek hónalját vagy az oldalát ott, ahol csiklandós volt.

-.-

Dobi, dobi hátát

A gyermeket a térdükre ültették és ütögették a hátát, közben skandáltak:

Dobi, dobi hátát,

Rakoncai pálcát,

Mond meg nekem

Te kis leány,

Melyik ujjam

Bökött meg?

Az utolsó szótagra valamelyik ujjával megbökte. A gyermek megpróbálta kitalálni, hogy melyik ujj bökte meg. Ha kitalálta, ha nem, a játékot néhányszor megismételték.

- .-

Töröm-töröm

A szülő mindkét kezét ökölbe szoritotta. A mák törését utánozva egyik öklével a másikat ütögette, közben mondta a versikét:

Töröm-töröm
A má-**ko**t,
Sü-tök ve-le
Ka-lá-csot.

--

Gyi paci

A szülő ölébe vette a gyereket, a sarkát emelgetve döcögtette a vers mondása közben:

Gyi paci paripa,
Nem messze van Kanizsa,
Mindjárt hazaérünk.

--

Hinta, palinta

A szülő az egyik térdén áttette a másik lábát. A lábfejére ültette a gyermeket, megfogta mindkét kezét, és le-föl mozgatta, emelgette a lábát a versike skandálása közben:

Hinta, palinta,
Régi Duna, kiskatona,
Ugorj a Dunába,
Ugorj a Tiszába.

--

Zs ipp-zsupp

A szülő a karjába vette a gyereket és úgy hintáztatta a versike szövege alatt:

Zsipp-zsupp, kenderzsupp,
Ha megázik, kidobjuk,
Zsupp.

Az utolsó zsuppra úgy tett, mintha ki akarná dobni a kicsit. /Tudom, hogy a helyesírás szerint nem zsupp, hanem zsúp, de úgy irtam le, ahogy mondták./

--

Altató

Csicsija, bubája
Alszik a babája.
Tente baba, tente
Aludjál el szentem.
Tente baba, tente
A papa levente.

--

Cini-cini

A szülő az ölébe állította a gyereket és kezét fogva táncoltatta:

Cini, cini, muzsika,
Táncol a kis Katika,
Jobbra dül meg balra dül,
Tücsök koma hegedül.

/Ismét hivatkozok a mondott szöveg és a mostani helyesírás eltéré-
sére; többször erről már nem teszek említést./

-.-

3-6 éves gyermekek játszották

Csiga-biga

Ha találtak egy csigát, amely behúzódott a házába, kicsalogatták:

Csiga-biga gyere ki,
Ég a házad ideki,
Kapsz tejet, vaját,
Holnapra is marad.

Csiga-biga told ki
Szarvadat,
Ha nem tolod szarvadat,
Összetöröm házadat.

Addig ismételték a hívogatókat, amíg a csiga ki nem bújt a házából.

-.-

Gólya, gólya

Ha gólyát láttak, kiabáltak:

Gólya, gólya, pipitér,
Hozzál nekem öcsikét!
Gólya, gólya, vaslapát,
Hozzál nekem hugicát!

-.-

Napcsalogató

Ha hideg volt a tavasz elején, a Napot csalogatták:

Süss fel Nap,
Fényes Nap,
Kertek alatt a ludaim
Mégfagynak.

Süss fel Nap,
Szentgyörgy nap,
Kertek alatt
A kis bárány majd' megfagy.

-.-

Egy, kettő

A gyerekek egy sorba álltak, egymás mellé és megfogták egymás kezét. Ütemre lépve mentek előre, amíg a verset mondták, majd megfordultak és jöttek ugyanúgy vissza:

Egy, kettő, három, négy,
Kopasz barát hová mégy?
Nem megyek én messzire,
Csak a falu végire,
Ott sem leszek sokáig,
Csak tizenkét óráig.

--

Fehér liliomszál

A gyerekek körbeálltak, megfogták egymás kezét és körbejártak. Két-három gyerek bent állt a kör közepén. Valamennyien énekeltek:

Fehér liliomszál
Ugorj a Dunába, /a körbenállók ugrottak egyet/
Támaszd meg oldalad
Két arany pálcával. /feltartották a kezüket/
Hej simakodjál, /fésülködtek/
Hej mosakodjál, /mosakodtak/
Töröld meg magadat
Valaki kötényébe. /Kiválasztottak valakit, akinek
a kötényébe törölköztek./

A körben állók cseréltek a kintiekkel, majd ismételték a játékot.

--

Cin-cin kiséger

Amikor hullott a gyerekek tejfoga, ezt a versikét mondták:

Cin-cin kiséger,
Minden lyukba belefér,
Adjál nekem aranyfogat,
én is adok csontfogat.
Cin-cin kiséger,
van-e fogad hófehér?
Adok neked csontfogat,
adj helyette vasfogat.

--

Ég a gyertya

A gyerekek körbeálltak, megfogták egymás kezét és körbehaladva énekeltek:

Ég a gyertya, ég,
El ne aludjék,
Aki lángot látni akar,
Mind legugoljék.

Ekkor mindenki leguggolt, majd a játék folytatódott.

--

Tekeredik a rétes

8-10 gyerek megfogta egymás kezét, és a dalt énekelve haladtak: tekeredtek a kör közepe felé. Amikor már jó szoros volt a "tekeredés", akkor indultak /tekeredtek/ visszafelé.

Tekeredik a rétes,
Kigyó akar lenni,
Tekeredik a kigyó,
Rétes akar lenni.

--

6-12 éves gyerekek játszották

Mit ásol te héja?

A gyerekek kiválasztottak maguk közül kettőt, egyik lett a tyúkanyó, a másik a héja. A többi csirke lett. A csirkék egymás derekát fogva kapaszkodtak a tyúkanyóba. Velük szemben állt a héja. Párbeszéd: Tyúkanyó: - Mit ásol te héja?

Héja: - Kutat.

Tyúkanyó: - Minek a kút?

Héja: - Viznek.

Tyúkanyó: - Minek a víz?

Héja: - Főzni.

Tyúkanyó: - Mit főzöl?

Héja: - Csirkét.

Tyúkanyó: - A magadét?

Héja: - A tiédet.

Tyúkanyó: - Anyjuk vagyok, nem hagyom.

A héja megpróbált elkapni egyet a csirkék közül, de a tyúkanyó mindig a héja elé állt, a csirkék pedig a háta mögé húzódtak. Egy sorban kellett maradni a csirkéknek, nem volt szabad elengedni egymás derekát. Ha a héjának sikerült egy csirkét elkapni, megfogni, új héját és tyúkanyót választottak, így folytatták a játékot tovább.

--

Gólya - béka

A gyerekek körbeálltak, ők lettek a békák. Egy gyerek beállt a kör közepébe és a gólyát utánózva, körbejárt. A gyerekek körbejárva énekeltek:

Hosszúlábu gólyanéni,

Mit akar kend ebédelni?

Békahúst? Brekeke.

Ugye, milyen jó lenne.

Itt a tó, tessék hát,

Fogj magadnak egy békát.

A gólya megpróbált valakit megfogni. Ha sikerült, ő lett a gólya. A játék folytatódott tovább.

--

Kakas, bakas

A gyerekek kiválasztottak maguk közül kettőt. Egyik lett a Danikáné, a másik a kérő. Danikáné a kör közepére állt, a gyerekek körbeálltak, és körbejártak a dalra. A kérő a körön kívül járt körbe, el-lentkező irányban, mint a körbenálló. Párbeszéd:

Kérő: - Kakas, bakas jó napot!

Danikáné: - Réce-ruca fogadom.

Mit kerülöd, mit fordulod

Az én házam tájékát?

Kérő: - Azt kerülöm, azt fordulom
A te házad tájékát,
Mert el szeretném venni
A legszebb lányodat,
Horvát Ilonkát.

Bármilyen nevet mondhatott a körben állók közül. A kiválasztott megfogta a kérő kezét, közben körbejárva mindenki énekelte:

Most viszik, most viszik
Danikáné lányát.
Biborba, bársonyba,
Gyöngyös koszorúba.
Nem adom a lányomat
Arany hintó nélkül,
Kisujját sem mutathatom
Ezüst gyűrű nélkül.

Ismétlődött a játék, amíg a lányok el nem fogytak.

--

Segreverős

Egy gyerek leült a székre, egy másik az ölébe hajtotta a fejét úgy, hogy ne lásson. A többiek körbeálltak. Valaki a hunyó fenekére ütött, a hunyónak ki kellett találni, hogy ki volt az. Ha sikerült, akkor az borult be, ha nem sikerült, akkor újra ő. A fiúk elég durván játszották ezt a játékot, nagyot ütöttek és csipőset, ami a hunyónak, a szenvedőnek nem tetszett. Persze igyekezett visszaadni.

--

Piros pecsenyézés

Ezt a játékot általában ketten játszották. Egymással szemben ültek. Az egyik kicsit előre tartotta a kezeit, tenyérrel felfelé. A másik ráhelyezte kezeit, tenyérrel lefelé. Akinek alul volt a keze, az igyekezett gyorsan kihúzni a kezeit és a másik kézfejére rácsapni. Akinek felül voltak a kezei, az igyekezett elhúzni, elkapni, hogy ne tudjon a másik ráütni. Ha sikerült a ráütés, akkor továbbra is az ő kezei voltak alul. Ha nem sikerült, akkor cseréltek: az ő kezei kerültek felülre. Ha valaki ügyetlenebb volt, sokszor csaptak a kezeire, és azok valóban kipirosodtak, mint a pecsenye.

--

Kártyajátékok, amelyeket 6 éves kortól játszottak, magyar kártyával.

Piroskázás

2-3-4 gyerek játszotta. Mindegyik gyereknek ugyanannyi kártyalapot osztottak, szinnel lefelé fordítva tartották a kezükben. Az egyik gyerek a kezében lévő csomag tetejéről levett egy lapot és középre tette. A következő játékos is rátett egy lapot. Ez addig ment így, amíg pirosat nem tett rá. Ezt a csomagot a következő gyerek a saját csomagja aljára tette és felülről húzva kitett egy lapot. Ez addig folytatódott, amíg elfogyott a kezükből a kártya és egy gyereknél volt az összes. Ő volt a vesztes. Ő keverte a kártyát és osztotta a lapokat.

--

Csapid le csacsi!

2-3-4 gyerek játszotta. Mindegyik gyereknek 4 lapot osztottak. A megmaradt csomagot középre tették, színével lefelé fordítva. Egyenként húztak egy-egy lapot, és ahogy szaporodtak a kezükben a lapok, mindenkinek el kellett döntenie, hogy melyik színt gyűjti. /Piros, zöld, makk, tök./ Amikor elfogyott a középre tett csomag, akkor egymástól húztak egy-egy lapot. Akinek a gyűjtött színből meglett a 8 db, az lecsapta a maga csomagját és azt kiáltotta közben, hogy "Csapid le csacsi!" Aki utoljára csapta le, az lett a csacsi.

Szinre szint

2-3-4 gyerek játszotta. A kártyalapokat kör alakban rakták le színnel lefelé fordítva, és a kör közepére rakták a színeket. Az első gyerek húzott a körből egy tetszés szerinti lapot és középre tette. A második gyerek is húzott egyet, ha megegyezett a kitett lap színével, akkor ütötte és egy másik lappal elküldte. Ha nem egyezett meg a szín, addig húzott, amíg nem talált ugyanolyan színű lapot. Ezután, ha volt a kezében olyan lap, amilyennel ütni kellett, akkor nem kellett húznia. Amikor elfogyott a körbe rakott kártya, akkor csak a kezükben lévő lapokkal játszhatott. Ha nem tudott ütni, fel kellett vennie azt a lapot. Az lett a győztes, akinek a kezéből legelőször fogytak el a lapok.

Szivemem a sziveden

2-3-4 gyerek játszotta. A kártya színének jelentése volt: a piros = sziv, a zöld = száj, a makk = orr, a tök = segg. A csomag kártyát színével lefelé középre letették. Az egyik gyerek húzott egy kártyát és letette. A kártyákat egymás után rakva arcpiritó dolgok jöttek ki. Például: szivem a szádra, szád az orromra, orrod a seggemre stb. Nyertes vagy vesztes nem volt, de derűltség annál nagyobb.

Körül szaros

2-3-4 gyerek játszotta. A kártyalapokat összevissza leszórták, és két lapból sátrat csináltak a rakás tetejére. Ezután mindenki sorban egy-egy lapot húzott ki úgy, hogy a sátor el ne dőljön. Ha valakinél eldőlt, az először bokáig merült a szarba, majd térdig, derekig, nyakig, végül elsüllyedt. A két lapot mindig újra állították, ha eldőlt. Az lett a győztes, aki legkevesbé lett szaros, mire az utolsó lapot is felvették.

Kártyavár építés

Akárhányan játszhatták. Egyenként várat építettek a kártyalapokból. Az lett a győztes, aki a legtöbb lapot használta fel a vár építéséhez és a legmagasabbra építette.

--

Játékok fűvel, virágokkal és más növényekkel

A gyermekláncfű virágából a lányok koszorút, láncot, karkötőt készítettek. A virágfej alatti száron körmükkel kis hasitékot csináltak, ide fűzték be a következő virágszálat. Ezt addig ismételték, amíg elég hosszú lett a fűzér. Ugyanezzel az eljárással pipitérből is készítettek fűzért.

--

Az orgona levelét a két hüvelykujj és a "sonkája" közé fogták, majd megfűjták. Éles, füttyülő hangot adott. Ugyanigy fűszállal is csinálták.

A juharfa termésének egyik felét a vastagabbik végén kettéválasztották, megnyálazták és az orrukra ragasztották, majd a kakast utánozva lépkedtek és közben kukorékoltak. Az győzött, akinek az orrán legtovább megmaradt a "taréj".

--

A kecskerágó megpirosodott, de még ki nem nyílt termését fűzték a lányok cérnára, így csináltak belőle nyakláncot, karkötőt és fülbevalót.

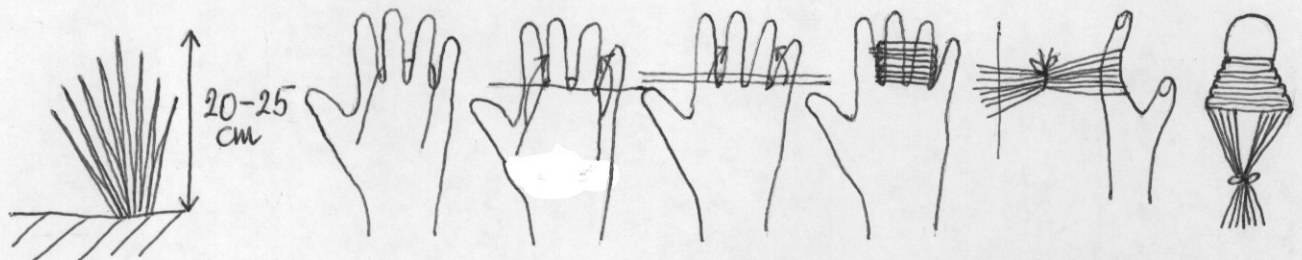
--

A nagyobb, 12-14 éves lányok almamagot fűztek fel cérnára. Nagyon sok almamag kellett hozzá, de nagyon mutatós volt. A felfűzött magot megszáritották, így sokáig hordhatták a láncot.

--

Békaszék

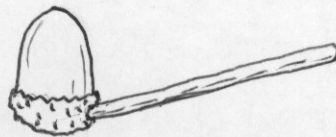
Hosszú, egyenes levél nélküli fűszálakból készítettük, amelyek partakparton, vizenyős területen nőttek.

--

Makk-pipa

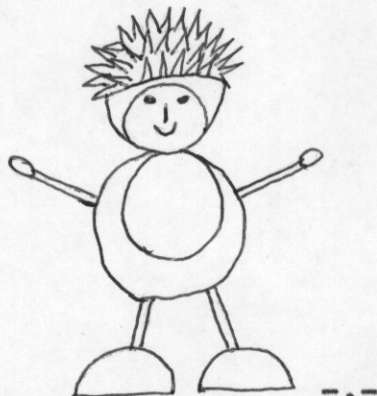
Ősszel, amikor érett a makk, közülük olyanokat választottunk, amelyről még nem jött le a kalapja. A kalapjából egy kb 10-15 cm-es pálcikát szúrtunk, és így "pipáztunk" vele.

--

Vadgesztenye

Vadgesztenyéből babát készítettünk. A baba haját gesztenyehéjből készítettük, kezét és lábát gyufaszálból.

Szigetváron "árokcsicázás"-nak nevezték, Németlukafán "lityézés"-nek a következő játékot. Egy árokban kijelöltünk 3-4 méter hosszú részt, itt játszottunk. Egy gyereket kiszámoltunk, ő lett az az árokcsica, illetve a litye, aki az árokban állt. A többiek át- meg visszazsaladtak az árkon, a fogó igyekezett valakit elkapni. Ha sikerült, az elfogott lett az árokcsica /litye/. Nagyon kedvelt játék volt.

--..

Ugrókötelezés

Egy kb másfél méteres madzagot vagy vékony kötelet fogtunk és azzal ugráltunk, közben hajtottuk a fejünk felett és a lábunk alatt körbe-körbe. Lehetett egyedül is játszani, de lehetett többen is. Ha többen játszottunk, akkor hosszabb kötelet fogtunk és nemcsak egy, hanem két-három gyerek is beállt ugrálni. Lehetett kétlábon, egylábon, váltott lábakkal is ugrálni. Aki eltévesztette, az kiállt, másik gyerek állt be a helyére.

--..

Kergetőzés

Kiszámoltuk, hogy ki legyen a cica. A cica kergette az egereket: a gyerekeket, akit megfogott, az lett a cica, és a játék folytatódott tovább. Ha a cica ügyetlen volt, nem tudott senkit megfogni, akkor ezt énekeltük neki: Ha én cica volnék,
Száz egeret fognék,
De én cica nem vagyok,
Egeret sem foghatok.

--..

Nagyberki, 2005. február

Frech Józsefné
Frech Józsefné